

SOS-MAPPE

til lejr og klub

Praktisk og konkret hjælp til små og store
udfordringer i klub og på lejr

INDHOLD

Introduktion	3	
Kontakt	4	
Generelle spilleregler	5	
Dine ansvarsområder	6	
Pas på dit lederteam	7	
Generelle handleplaner	8	
Sjælesørgerisk beredskab	12	
Forældretilladelser	14	
Børneattester	15	
Seksuelle overgreb	16	
Samværsregler	18	

INTRODUKTION

SOS-mappen synliggør dit ansvar – samt støtter og vejleder

Støtte til ledere

Mange temaer i dette hæfte kan virke alvorlige og svære at gå i gang med. Vores fokus er ikke at tage frimodigheden fra jer eller gøre jer bange, men at støtte jer i jeres opgave og ansvar, så I og jeres ledere kan holde i mange år.

Det er fantastisk at tænke på, hvor mange børn og voksne, der i klubber og på lejre bruger tid sammen, hører om Jesus og har det sjovt!

Trykke fællesskaber

Vi ønsker, at alle skal være trygge i fællesskabet. Målet med SOS-mappen er, at den skal kunne bruges som forebyggende vejledning samt tages frem, hvis I står i en krisesituation på lejren eller i klubben.

Vi vil opfordre til, at enhver lejrchef på DFS' lejre samt alle kontaktpersoner i DFS' klubber gør sig bekendt med hæftets indhold. Medbring mappen på lejr eller hav den stående på hylden i klublokalet.

Husk hvert år at tage en snak om hæftets indhold med lejrlederne - unge som gamle - og når der starter en ny leder i klubben.

Gør det i fællesskab, for selvom emnet er nyt for nogle og velkendt for andre, er det vigtigt at tage snakken løbende.

Klare retningslinjer giver tryghed som leder

Det skal være trygt at være leder. Vi vil derfor opfordre dig til at gøre alle ledere opmærksomme på nødvendigheden af børneattester, spilleregler for lejren eller klubben samt forebyggelse af seksuelle overgreb.

Retningslinjer og regler på disse områder er med til at sikre børn såvel som ledere en tryk oplevelse.

Brug os

I er naturligvis altid meget velkomne til at kontakte jeres lokale konsulent eller landskontoret. Vi er klar til at hjælpe og rådgive - så kontakt os frimodigt. Find info på side 4 og kontakt.soendagsskoler.dk

Med ønsket om Guds velsignelse over jeres arbejde med at give det største til de mindste.

De bedste hilsner

Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler

Billeder er fra JuniorSportsCamp, Kjelsø (Marius Bødtker), Lyngsbo (Jesper Rais) og Lærkereden (Heidi Svane).

KONTAKT

Vi er her for at hjælpe dig

DFS ønsker at støtte enhver leder i klub eller på lejr. Vi ønsker at blive orienteret ved ulykker eller andre former for særligt vanskelige situationer. Ligeledes ønsker vi at blive kontaktet før eventuelle udtalelser til pressen osv.

Derudover er du selvfølgelig også velkommen til at kontakte os for generel sparring og vejledning.

Her kan du se, hvem du kan kontakte hvornår.

Hellere kontakte os én gang for meget i stedet for én gang for lidt!

Din lokale konsulent

- Find oplysninger på kontakt.soendagsskoler.dk
- Kontakt for sparring vedrørende din klub eller lejr.

Landskontor

- 8227 1216
(man-tor 9.30-15, fre 9.30-14)
- kontakt@soendagsskoler.dk
- Kontakt ved generelle henvendelser.

Landsleder

- 8227 1207
- landsleder@soendagsskoler.dk
- Kontakt om presse.

Akuttelefon (døgnbemandet)

- **3050 4054**
- Kontakt ved ulykker, dødsfald, overfald, seksuelle overgreb eller andet af voldsom karakter.
- Her kan du få sparring og vejledning til den aktuelle situation.

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

BESØG
sos.soendagsskoler.dk

GENERELLE SPILLEREGLER

Synliggør retningslinjerne for lederflokk

Vi vil gerne opfordre klub-/lejrledelsen til at lave nogle retningslinjer, så ansvar og regler bliver synliggjort for alle i lederflokk. Her kan du se vores bud på gode retningslinjer.

Det overordnede ansvar

Lejrchefen/kontaktpersonen har det overordnede ansvar for lejren og skal derfor altid inddrages ved

- ændringer i planlagt program
- sygdom blandt lejrdeltagere
- kontakt til hjemmet
- alvorlig irettesættelse af lejrdeltager
- konstatering af eller mistanke om misbrug af alkohol, stoffer mv.
- konstatering af eller mistanke om krænkende adfærd i deltagerens dagligdag eller under arrangementet.
- konstatering af eller mistanke om at barnet hjemme lever under forhold, der kan bringe dets sundhed eller udvikling i fare.

Lejrchefen/kontaktpersonen skal endvidere

- sikre, at retningslinjer er gennemgået og forstået af samtlige ledere
- sikre, at der er udpeget en stedfortræder i lejrchefens/kontaktpersonens fravær.

Ledernes ansvar

- Erfarne ledere har ansvar for nye leders udvikling, fx gennem gode råd, ved at stå til rådighed for spørgsmål og give gode opgaver.
- Dagslederen har ansvaret for dagens program og afviklingen af dette og skal give information til øvrige ledere samt køkkenet, hvis der sker væsentlige ændringer.
- Lederne er forpligtet til at komme, når der kaldes sammen - medmindre andet er aftalt med dagslederen.
- Lederrummet bruges fortrinsvis til forberedelse/ledermøde, da vi er der for børnenes skyld. Hygge og afslapning skal der også være tid til, men i begrænset omfang.

- Som ledere har vi ansvar for hinanden. Vi hjælper med at undgå situationer, der kan tolkes som overgreb.
- Vi tilstræber, at nye ledere under 18 år har gennemgået UngLederTræning eller lignende.

Generelt

- Hvis flaget hejses og tages ned, sker dette med deltagelse af alle ledere og deltagere.
- Vi synger til og fra bord ved alle hovedmåltider.

Gode lederholdninger er at

- være et godt forbillede
- være en god medleder
- se det enkelte barn
- ikke at le af det klodsede barn
- vise hensyn i samtalen, væremåden, forståelsen, underholdningen, forkyndelsen osv.
- tænke sjælesørgisk i sin væremåde, ved vanskeligheder, samtaler, forkyndelse osv.
- undgå at sætte nogen i forlegenhed ved at skabe situationer, hvor de kommer til at dumme sig
- undgå brug af ironi
- tale i et forståeligt sprog
- undgå at skælde ud, men irettesætte med respekt
- ikke at blive hårdhændet under leg med børnene
- se, om nogen falder uden for og opmuntre dem til at være med i fællesskabet
- lære navnene på deltagerne
- skabe ro ved bordvers, beskeder osv.
- undgå at favorisere en bestemt person eller gruppe
- banke på og vente på svar, før man går ind i soverummet til nogen.

DFS' værdier er

- at se den enkeltes værdi
- at bygge trygge relationer
- at være rummelige fællesskaber.

DINE ANSVARSOMRÅDER

Sørg for at tænke langsigtet

Når vi arrangerer lejre, har vi et stort ansvar. Kredsen står som arrangør og er dermed ansvarlig. Lejrchefen er den, som i praksis har hovedansvaret. Lejren skal have et indhold og miljø, så kredsen, forældrene og børnene kan være trygge. Lejrchefen står ikke alene, og der bør altid være et godt samspil mellem lejrchefen og kredsen.

De samme ting gælder, når vi afholder klub, dog selvfølgelig anderledes vinklet.

Ansvarsområder

- Børnenes sikkerhed
- Sygdom
- Ulykke
- Brand
- Sjælesørgerisk tryghed
- Regler, herunder baderegler og samvædsregler
- Reaktioner/regler om brud på reglementet
- Det overordnede program
- Det åndelige indhold.

God bemanding

Lejrchefen/kontaktpersonen bør sørge for

- et tilpas antal ledere i forhold til antal deltagere
- en god sammensætning af ung-ledere, erfarne ledere, kvindelige og mandlige ledere, ledere med sjælesørgerisk erfaring osv.
- at passe godt på lederne, så de kommer med igen og igen.

En bevidst brug af lederne

Lejrchefen/kontaktpersonen bør sørge for

- at påtænke langsigtet lederoplæring
- at tildele konkrete opgaver/ansvarsområder
- at følge op og give respons
- at have ledersamlinger før, under og efter lejren
- et åndeligt lederfællesskab
- at skabe et godt og sjovt miljø for ledere, køkkenfolk, pedel mv.

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

BESØG

sos.soendagsskoler.dk

PAS PÅ DIT LEDERTEAM

Du har du et særligt ansvar for dit team

Du har ansvar for, at evt. svære oplevelser, den enkelte leder får, bliver bearbejdet og taget hånd om. Det kan være ved særlige situationer som fx drukneulykker, et fald fra øverste køje, eller hvis der bliver betroet hemmeligheder om fx overgreb.

Lejrchefen/kontaktpersonen skal tage hånd om den udsatte leder i form af fx samtaler, samvær og tilbyde hjælp udefra, som fx psykologhjælp. Det er vigtigt at signalere, at du står bag enhver leder og støtter og hjælper så godt som muligt.

Pas på os-regler

Regler er et værn. Det er lejrens regler også, fx om, hvordan samværet med det enkelte barn skal foregå. Regler er ikke kun lavet for at beskytte barnet – men også den enkelte leder.

Når vi fx opfordrer til, at man aldrig er alene med et barn i et rum, er det bl.a. for at lederen ikke kan blive beskyldt for overgreb el. lign. bagefter. Derfor er regler gode og skal overholdes.

Læs mere om samværsreglerne på side 18.

Lederen og tavshedspligten

Det er godt at give mulighed for samtale og for, at den enkelte deltager i fuld tillid betror lederne om det, der rører sig af problemer i skolen, hjemmet, blandt kammerater osv. Det skal behandles i fuld respekt og med tavshedspligt.

Dog er der en grænse for, hvornår tavsheden skal brydes. Hvis du får kendskab til, at et barn udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling, har du ifølge loven pligt til at underrette kommunen. Som underretter bliver du ikke part i sagen.

Fortæl alle ledere, at du skal delagtiggøres i disse svære emner, og at du derefter vil afgøre det videre handlingsforløb.

Lederen og overfald

Sker det, at en leder bliver overfaldet fysisk, psykisk eller verbalt af en af deltagerne, kan der handles sådan: Afslut situationen på så lavt fysisk niveau som muligt. Få gerne flere voksne med hurtigst muligt. Få afklaret, om der er tale om en enkeltstående »smutter« for et svagt barn, eller om der er et større problem. Herefter må det afgøres af den ansvarlige, i samråd med den involverede leder, om barnet kan blive eller må sendes hjem.

Det er altid en meget belastende og grænseoverskridende situation at komme i, at en anden person (også »bare« et barn) angriber en. Derfor skal der tages hånd om den medarbejder, der har været udsat. Det kan være gennem samtaler eller at få en ekstra med på lederens opgaver.

Husk at følge op i tiden fremover, da det for den, det er gået ud over, ikke er overstået dagen efter.

GENERELLE HANDLEPLANER

Før under og efter arrangementet

FØR ARRANGEMENTET

Tilmelding og kontakt til deltagere

1. I tilmeldingen skal der være et sektion om barnets allergier, sygdomme og medicin.
2. Inkludér også et felt til andre sårbare forhold som angstreaktioner, sengevædning, sociale udfordringer, sorg efter dødsfald, skilsmisse eller lignende.
3. I tilmeldingen skal der være felter, hvor der gives tilladelser (se side 14).
4. Hvis det ikke fremgår af indbydelsen sendes mail til deltagerne med information om pakkeliste, ankomst, afhentning, regler for mobiltelefon, beløb til kiosken osv.
5. Sørg for at have aktuelle telefonnumre, hvor deltagernes forældre kan træffes i den tid, du har ansvar for barnet.
6. Vær opmærksom på sikker opbevaring af personfølsomme data.

Vær klar til nødsituationer

1. Sørg for at have telefonnumre til læge/lægevagt.
2. Vær opmærksom på allergier, angst m.v., som I fik at vide ved tilmeldingen.
3. Der skal altid være telefonforbindelse.
4. På lejre skal der altid være en disponibel bil.
5. I skal være så mange voksne ledere, at der er nogle, som kan frigøres til en evt. patient.
6. Der skal være førstehjælpsudstyr på stedet, og alle ledere skal vide, hvor det er.
7. Sørg for at nogle er førstehjælpsuddannede. Ledere kan spørge klubben/kredsen om at betale for et førstehjælpskursus.

Samvær og trivsel

1. Sæt lederne grundigt ind i spilleregler og samværsregler. Send dem den korte guide fra samvaer.soendagsskoler.dk (med de samværsregler, du kan se på side 18-19).
2. Indhent børneattester på alle ledere (se side 15).

Børn med kønsdysfori

En af værdierne i DFS er, at vi ønsker at være rummelige fællesskaber. Værdien betyder, at vi ønsker at favne alle børn uanset overbevisning og levevis. Denne værdi kan blive udfordret i mødet med et barn med kønsdysfori – altså et barn, der opfatter sig selv som at tilhøre et andet køn af det, det er født med.

Værdien skal bestå denne prøve, så ethvert barn/junior kan føle sig velkommen og rummet i en klub eller lejr under DFS. Et barn, som har skiftet køn, er nøjagtig lige så velkommen i vores klubber og på vores lejre som alle andre børn - og de skal kunne mærke det.

Hvis du har spørgsmål vedr. børn med kønsdysfori, eller hvis du ønsker konkrete råd og/eller vejledning, kan du kontakte DFS' landsleder (se side 4).

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

BESØG

sos.soendagsskoler.dk

UNDER ARRANGEMENTET

Generelt

1. Sørg for at have et sikkert sted at opbevare medicin forsvarligt og uden for deltagernes rækkevidde.
2. Deltagerne skal vide, hvor de finder lederne om natten, og være trygge ved, at de kan komme og banke på, hvis der er noget i vejen.
3. Hav mindst en leder med ansvar for hvert rum. Disse har ansvar for gruppen, specielt ved putning, og kan kontaktes, når der er noget. Det er vigtigt, at I som ledere lærer navnene på børnene og gør jer bekendt med deltagerne. Det har fortrinsvist en social funktion, men det giver også en ekstra sikkerhed i tilfælde af brand m.m.
4. Hvis I ønsker at bade med jeres deltagere, skal I have gode regler og retningslinjer i stand. I kan finde DFS' anbefalinger til dette på [badning.soendagsskoler.dk](https://soendagsskoler.dk)

Sygdom

1. Ring til lægen. Husk deltagers fulde navn og fødselsdato.
2. Beskriv symptomerne, så godt du kan. Lægen bestemmer, hvad der skal gøres.
3. Kontakt forældrene.
4. Hvis patienten skal køres til læge/sygehus, følger en leder med og bliver, til forældrene eventuelt kommer til og tager over. Læs afsnit om kørsel med børn (side 14).
5. Hvis man vælger at se situationen an, flyttes den syge ind på et alenerum og observeres jævnlige. Vær opmærksom på samværsreglerne (side 18).
6. Ved tvivl skal I rådføre jer med forældrene, om de vil komme og hente den syge hjem.
7. Kontakt hellere en læge en gang for meget, end en gang for lidt.

Ulykke

1. Gå ikke i panik. Tilkald den eller dem, som kan førstehjælp, og få andre sendt væk.
2. Ring til lægen/Falck – husk at opgive adresse og telefonnummer, så de kan få kontakt, hvis det er nødvendigt.
3. Lejrchefen/den ansvarlige leder (el. en anden person) må være koordinator. Fordel opgaverne på lederne. Giv nogen af lederne ansvar for de øvrige deltagere, og få dem i sikkerhed. Hold dem samlet. Giv dem jævnlige besked om, hvad der sker.
4. Ring efter forældrene.

5. En holder telefonkontakt med lægen/Falck.
6. Gør forberedelser, så en evt. ambulance kan finde frem uden forhindringer.
7. En ansvarlig leder følger med i bilen/ambulancen og bliver, til forældrene kommer og tager over.
8. Ved alvorlig ulykke kontaktes DFS gennem akuttelefonen.
9. Ved alvorlig ulykke kan arrangementets fortsættelse overvejes. Læs mere under *Dødsfald*.

Ulykkesforsikring

1. Hvis der skulle ske uheld på lejren hvor der er behov for forsikringsdækning bør I først undersøge den tilskadekommandes egen forsikring.
2. Hvis DFS kan drages til ansvar for skaden kan vores arrangøransvarsforsikring gå ind og dække.
3. Derudover har vi også tegnet en arbejdsskade-forsikring der dækker frivillige ledere.
4. Vær opmærksom på, at forsikringerne ikke dækker såkaldt "farlige aktiviteter".
5. Læs mere om forsikringerne på [forsikring.soendagsskoler.dk](https://soendagsskoler.dk)

Dødsfald

1. Gå ikke i panik. Tilkald den eller dem, som kan førstehjælp, og få andre sendt væk.
2. Ring til lægen/Falck – husk at opgive adresse og telefonnummer, så de kan få kontakt, hvis det er nødvendigt.
3. Lejrchefen/den ansvarlige leder (el. en anden person) må være koordinator. Fordel opgaverne på lederne. Giv nogen af lederne ansvar for de øvrige deltagere, og få dem i sikkerhed. Hold dem samlet. Giv dem jævnlige besked om, hvad der sker.
4. Kontakt DFS gennem akuttelefonen.
5. Information til de pårørende overlades til politi eller præst.
6. Hav øje for de andre børn. Saml dem og fortæl, hvad som er sket, og hvad som nu bliver gjort. Fordel dem på gruppeledere for at snakke om det, der er sket.
7. Alle hjem kontaktes og orienteres.

Om at fortsætte eller afslutte lejren

8. Lederne tager stilling til, om det er rigtigt at fortsætte arrangementet. Hvis I vælger at afslutte, skal alle forældre kontaktes og ingen sendes

- hjem, uden at nogen klar til at tage imod dem.
9. Vi skal ikke tro, at det er naturligt at fortsætte. Men bliver det løsningen, er det naturligt at have flaget på halv frem til begravelsesdagen. Det bliver hovedlederens opgave at informere alle deltagerne samlet om det som er sket, så sagligt og omsorgsfuldt som muligt.
 10. Rygter om dødsfald spredt sig hurtigt. Derfor er det vigtigt at informere forældrene til de øvrige deltagere så hurtigt som muligt. En arrangement, hvor det bliver vedtaget at fortsætte, kræver mange ressourcer. Det betyder bl.a. en stor ringe-runde. Skaf hjælp fra landskontoret eller andre nære medarbejdere. Nogle af deltagerne vil også have et specielt behov for at tale med deres forældre i forlængelse af denne ringerunde.
 11. Organiser en markering, før I skilles. Tænd et lys, gerne på det sted, hvor det skete. Hold hinanden i hænderne. Syng, bed og græd sammen. Skriv/tegn hver sin hilsen til den døde kammerat. (Kan senere videregives til forældrene).

Sorgbearbejdelse og omsorg

12. Tag billeder. De kan blive til nytte senere i bearbejdelsen, specielt for familien. Sådanne billeder er strengt personlige og opbevares restriktivt. Lejrchefen/kontaktpersonen bør få billederne, hvorefter de slettes hos den, der har taget dem. Efter en tid slettes de, hvis de pårørende ikke ønsker at have dem.
13. Vis opmærksomhed over for familien både ved begravelsen og senere. Er der billeder, så tilbyd dem at se dem/få dem. Fortæl alt, som I husker,

og giv dem et så udførligt billede af alt, som skete, og ting, som kan knyttes til den, som er død. Tilbyd dem at komme ud på afholdelsesstedet, når de er klar til det.

14. De deltagere, som var vidner til det skete, og dem, som var venner af den døde, må vi vise speciel opmærksomhed og samles for sig selv. De trænger til at få snakket om det, de oplevede og de følelser, de sidder med. Alt, som snakkes om i denne gruppe, er fortroligt og skal ikke videre til resten af deltagerne og ledere.
15. Nogle af forældrene vil evt. ønske at aflægge afholdelsesstedet et besøg. I kan evt. indbyde til et forældremøde på stedet.
16. Måske dukker pressen op. Lejrchefen/kontaktpersonen taler med pressen i samspil med landslederen i DFS. Pressen må ikke tage billeder eller interviewe øvrige lejrdeltagere/ledere. Ønsker de et billede, kan det være af stedet med flaget på halvt.

Næste gang

17. Hvis det er flere af de samme deltagere/ledere, så saml dem og tal om det, der skete. Gå fx avis-udklippene igennem.
18. Indfaldsvinkler til hjælp for at få sat ord på det, en sidder med, kunne være:
"Det første jeg tænkte, da jeg fik at vide, hvad der var sket, var ..."
"Det værste ved det som skete, var ..."
"Det indtryk, som sidder stærkest tilbage, er ..."
"Jeg bliver mest ked af det, når jeg tænker på ..."
19. Send en hilsen fra lejren/klubben til familien.

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

BESØG
sos.soendagsskoler.dk

Brand

Stedet skal være godkendt af brandtilsynet efter kommunens retningslinjer. Ved arrangement i lejrbygning ligger ansvaret for dette hos udlejer.

Der skal som minimum være

1. rømningsveje - med mærkede udgange med lys
2. røgalarmer
3. brandslukningsapparater
4. en skriftlig brandinstruktion på stedet
5. telefonnummer på brandvæsen, el-værk, politi, læge/Falck.
6. en oversigtsplan over hver etage med aftegnede rømningsveje - i hvert rum.

I skal

7. have mindst én leder er specielt brandansvarlig og sætter sig ind i instruktion og skaffer sig oversigt over, hvor alt og alle er.
8. aftale et specielt mødested udenfor. Når alarmen går, skal alle skynde sig derhen.
9. have en oversigt over, hvem der ligger i de forskellige rum. Der kan også være sedler på hver dør om, hvem der bor i rummet.
10. være mindst en leder med ansvar for hvert rum. Hver rumleder tæller sine. Det er vigtigt, at det går hurtigt med at finde ud af, om der mangler nogen.
11. Hvis der er sket større skade på bygningen må det overvejes om deltagerne skal sendes hjem.
12. Ved en større brand kontaktes DFS gennem akuttelefonen.

Det kan være en idé at invitere brandvæsnet og have det som indslag i lejrens program og på den måde synliggøre brandforhold, beredskabsplaner og blive vist deres udstyr.

Ved vold mellem deltagere

Vold mellem deltagere er uacceptabelt. Situationer med vold må håndteres individuelt. Ved grov vold må forældrene til de implicerede kontaktes og hjemsendelse overvejes. For det meste kan konflikterne dog klares på lejren/i klubben.

Ofte vil voldssituationer mellem børn medføre magtanvendelser.

Irettesættende fysisk kontakt/magtanvendelse

På lejre og i klubber kan der opstå situationer, hvor I ledere må gribe ind for at afværge, at deltagerne over skade på sig selv, vold mod andre eller beskadiger ting. Det kan I disse tilfælde være nødvendigt at stoppe deltageren med fysisk kontakt.

I situationen

1. Prøv at tale barnet fra at øve skade på sig selv, andre eller ting.
2. Hvis dette ikke lykkes kan du fysisk afværge situationen. Dog skal dette kun ske i det højest nødvendige omfang. Hvis det er nok at stå i vejen for deltageren gør da dette. Ved fastholdelse; slip deltageren så snart det er muligt.
3. Vær så vidt som muligt mere end en leder tilstede ved brug af fysisk kontakt. Det er vigtigt at flere bagefter kan beskrive situationen.
4. Kald om muligt på hjælp hvis du er alene.

Efter situationen

5. Snak hændelsen igennem med deltageren. Det er vigtigt at få deltageren til at sætte ord på hvad der skete.
6. Snak med deltageren om hvad der kan gøres for at undgå lignende hændelser i fremtiden.
7. Snak med deltageren om løsningen. Kan der gøres noget mere hensigtsmæssigt en anden gang.
8. Lederen snakker hændelsen igennem med lejrchefen/kontaktpersonen.
9. Ved behov kan akuttelefonen kontaktes for vejledning og støtte.

Orientering til forældre

Deltagerens forældre orienteres af lejrchefen/kontaktpersonen om hændelser med fysisk afværge.

Fortæl dem om håndteringen af hændelsen samt hvordan der er talt med deltageren om denne.

SJÆLESØRGERISK BEREDSKAB

Før under og efter arrangementet

Det er vigtigt, at I får skabt et trygt miljø, hvor den fortrolige samtale kan finde sted. Det kan ske i hjørnet af et offentligt rum eller i enrum med et par erfarne ledere. Som udgangspunkt skal sjælesorg gives af en leder af samme køn. Lyt til barnet og hjælp det videre.

Lad barnet komme med emnerne, der skal tales om. Lyt og vær interesseret spørgende uden at presse barnet.

Du kan blive medvidne om

- seksuelle overgreb (se side 16)
- fysisk/psykisk mishandling (kontakt barnets hjem, kommune og/eller skole)
- rusproblematik i hjemmet (kontakt skole mv.)
- selvmordstrusler (kontakt hjem, skole mv.)
- sygdom af psykisk/psykotisk karakter (motivér barnet til at søge hjælp - meget få personer kan tvangsindlægges)
- spiseforstyrrelser (opfordr til at søge lægehjælp)
- vanskelige tros- og tvivlsspørgsmål (giv vedledning ud fra egen erfaring eller henvis til andre med en større viden)
- bekendelse af strafbare handlinger (med mindre det drejer sig om at afværge umiddelbar, betydelig fare for andre personers liv eller for at sikre meget væsentlige samfundsinteresser har du har tavshedspligt; men opfordr til at gøre op med det forkerte).

Når du bliver medvidne

Det forpligter at lægge øre til det, barnet vil fortælle dig. Måske hører du noget, du må og skal handle på. Som ledere har vi underretningspligt ved mistanke om vanrøgt eller nedværdigende behandling i hjemmet. Grundet underretningspligten bør vi som ledere aldrig love at holde på en hemmelighed. Gør barnet opmærksom på dette, hvis det bliver relevant.

Vi må dog være varsomme. Vi skal finde en balance, hvor vi er forsigtige med at anmelde familie og forældre, vi ikke kender, og samtidig varetage

børnenes tarv.

Vær bevidst om, at nogle få børn kan finde på »spændende historier«. Der skal flere samtaler til, før der kan være klarhed over problemet, men tag det altid alvorligt. Er det et barn, du ikke kender så godt, kan du kontakte den klub eller skole, som barnet går i, for at høre, hvad deres opfattelse af barnets trivsel er. Husk tavshedspligten om at du ikke må videregive fortrolige oplysninger til andre (undtagen ved en egentlig underretning).

Det bedste vil oftest være, hvis vi får grønt lys fra barnet til at tale med forældrene om problemet. Vi skal handle, men vide, hvad vi gør, så vi ikke får forældre til at hænge på en anklage resten af livet. Husk, at du ved den mindste tvivl kan ringe til Akut-telefonen døgnet rundt (se side 4).

Når vi må formidle døds-/ulykkesbudskab

Det hænder, at en familie rammes af ulykke eller dødsfald, mens barnet er på lejr/i klub.

Lejrchefen/kontaktpersonen er ansvarlig for formidlingen og kan gøre det selv, bede en der har specielt god kontakt med barnet, eller en der har erfaring i dette om at overtage eller om at være med.

Hvis det er muligt, er det bedste at den nærmeste familie kommer og overbringer budskabet og tager barnet med hjem.

Hvis det ikke er muligt, skal du

1. prøve at få så meget information som muligt om, hvad som er sket (hvor, hvordan osv.) fra den, du selv bliver informeret af
2. være sikker på, at det, du bringer videre, er korrekt (lav ikke en formodning som senere viser sig at være fejl)
3. skabe en så rolig og tryk situation som muligt
4. sætte ord på chokreaktionerne
5. snakke om det, der er sket, og lade den ramte sætte ord på sine følelser
6. bruge tid på at lytte, berolige, trøste, være nær
7. undgå, at det ramte barn udsættes for sekundær-

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

BESØG

sos.soendagsskoler.dk

re traumer (medier, unødige spørgsmål, overaktive hjælpere osv.)

8. ansvarliggøre og aktivere den ramtes nærmeste, så de hele tiden ved, hvordan barnet har det (det er deres ansvar, hvis barnet bliver på lejren)
9. genforene familien og fortæl, hvordan sagen er blevet tacklet på lejren (tal evt. om behov for videre opfølgning)
10. følge op på løfterne, hvis du giver nogen.

Børn reagerer forskelligt, fx med

- chok
- mistro eller fortrængning/benægtelse
- hjælpeløshed og passivitet
- panik og skælven
- kvalme og andre fysiske tegn.

Vær opmærksom på andre børns reaktioner. Hvis du ser en reaktion hos andre børn, kan du på den måde hjælpe det berørte barn til at udtrykke sine følelser.

Informér og tag dig af de andre børn

Tag stilling til, hvornår og hvordan de andre børn skal informeres. Gør det enkelt og korrekt. Overvej, hvem I tænker er den bedste til at give beskeden.

Børnene skal have mulighed for at fortælle hinanden, hvordan de har det og vise hinanden omsorg. De skal også have mulighed for at stille spørgsmål, der trænger sig på. Det er vigtigt med god tid.

Børn i etablerede sorgprocesser

Sorg og krise er en del af menneskelivet. Derfor vil nogle af børnene på lejren være i en sorgproces, som der på bedste vis skal tages hånd om, og som lederne må være opmærksomme på.

Sorg er en naturlig reaktion på tab, enten det er død, skilsmisse, flytning, tab af helbred, venner, osv. Når det, vi er vant til, ikke fungerer, opstår der en krise. Når børn sørger, behøver de nogle som forstår og støtter dem. Dette er vigtigt for voksne, og endnu vigtigere for børn.

Børn går anderledes ind og ud af sorgen end en voksen gør. Pludselig græder de – to minutter efter er de i fuld gang med at lege.

Drejer det sig om flygtningebørn, så få hjælp med hæftet, der ligger på flygtning.soendagsskoler.dk

Almindelige sorgreaktioner hos børn er

- angst
- stærke minder
- søvnforstyrrelser
- tristhed, længsel og savn
- vrede og opmærksomhedskrævende adfærd
- skyld, selvbefredelse og skam
- pludselige problemer i skole mv.
- fysiske gener

Som grundregel taler piger, mens drenge handler.

Uanset hvordan du reagerer, er det vigtigste, at du er der for barnet. Smerten reduceres ved, at der er et par ører, der lytter, og et par øjne, der ser.

Fysisk kontakt, såsom en hånd på skulderen eller et kram, er også godt for mange. Hvis du kan mærke, at barnet ønsker det, kan det være en god idé at gøre (vær obs på det gode samvær (se side 18)).

Regler for en omsorgsfuld kommunikation

1. Åben og ærlig kommunikation
2. Giv alderssvarende forklaringer/information
3. Formindsk forvirringen
4. Undgå abstrakte forklaringer
5. Omskriv ikke døden til en rejse eller søvn.

Giv tid til tanker

6. Giv tid til spørgsmål og samtale
7. Forvent, at samtalerne bliver korte
8. Se på billeder – evt. på mobilen, eller i et album, hvis barnet har et sådant med
9. Acceptér, at barnets leg kan gå ind og ud af det svære.

Gør tabet til virkelighed

10. Vis medfølelse
11. Tal med barnet om mindehøjtidelighederne
12. Tal om deres rædsel for egen eller andres død
13. Tal med børnene om eventuelle skyldfølelser, de måtte have.

Børn sørger på forskellig vis. Sorgprocessen tager lang tid – måske flere år. Børns reaktioner er i stor grad afhængige af den måde, vi voksne møder dem på. Vi ønsker at lægge det bedste grundlag for, at barnet må sørge på sin måde – også på sommerlejr og i klub, hvis barnet har behov for det.

Hvis barnet ønsker at »holde fri« fra krisen, så vær blot opmærksom på barnet og dets trivsel.

FORÆLDRETILLADELSER

Der er nogle ting, I skal have styr på inden lejren

Billeder af børn

Vil I gerne tage billeder af alt det sjove, der sker i klubben eller på lejren, fx til brug i næste års flyer?

1. Det er tilladt at offentliggøre billeder uden tilladelse, hvor det er flokke af børn, der er gengivet.
2. Er der tale om billeder af et eller få børn, skal man som udgangspunkt have lov af forældrene, inden de offentliggøres.
3. Det er ikke lovpligtigt, men nemmest for alle parter, hvis forældrenes tilladelse indhentes skriftligt.

Læs mere om fx at tage gode billeder og find formularen på billeder.soendagsskoler.dk

Kørsel med børn

Der kan opstå situationer, hvor der er behov for at køre med børnene på lejren eller i klubben.

1. I skal have forældrenes tilladelse til at køre med børn.
2. Børnene skal altid være korrekt fastspændt ifølge loven.
3. En leder, der kører med andres børn, er særligt forpligtet på at køre korrekt og med stor omtanke, da det er andres børn, han/hun tager ansvar for i situationen.
4. Når I kører med børn er det vigtigt, at I tænker jer om ift. samværsreglerne (se side 18-19).

Find formularen til forældre tilladelse på koersel.soendagsskoler.dk

Badning

Især på sommerlejr er det lækkert at kunne benytte sig af bedefaciliteter, hvis I ligger tæt på havet.

1. Indhent altid skriftlig tilladelse til at bade med deltagerne i klub eller på lejr.
2. Vi anbefaler, at I har en leder med livredderkursus - men det er ikke et krav.

Læs derudover DFS' anbefalinger for badning med børn på badning.soendagsskoler.dk

Sådan indhenter I tilladelserne

1. Lejre kan indhente tilladelsen gennem tilmeldingen ved at lade forældrene vælge Ja eller Nej til spørgsmålet - eller ved at have et afkrydsningsfelt, der skal afkrydses for tilladelse.
2. Klubber og lejre kan bruge formularerne, der findes på hjemmesiden (se ovenfor).
3. Alternativt kan der indhentes tilladelser pr. mail eller sms. Find forslag til formulering på fx koersel.soendagsskoler.dk

Persondata / GDPR

Når I opbevarer medlems- eller tilmeldingsoplysninger er det vigtigt, at I er opmærksomme på persondataloven (GDPR).

1. Ifølge lovgivningen skal I indhente tilladelse, hvis I vil opbevare oplysninger om deltagerne.
2. Derudover skal I også indhente tilladelse til at måtte bruge disse oplysninger, fx til kontakt om fremtidige arrangementer.
3. Tilladelsen skal indhentes ved tilmelding eller indmeldelse.

Arrangøren (klubben/kredsen) skal have en persondataforordning samt datafortegnelse, der forklarer hvordan oplysningerne håndteres. Brug skabelonerne, der ligger på persondata.soendagsskoler.dk

BESØG
sos.soendagsskoler.dk

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

BØRNEATTESTER

Attesterne giver tryghed - og er lovpligtige

Det gennemsigtige fællesskab

I DFS ønsker vi at undgå ethvert overgreb på børn. Loven om børneattester skal sikre, at vi ikke risikerer at have ledere, der tidligere er blevet straffet for overgreb på børn. Dette er dog ingen endegyldig garanti mod overgreb.

Derfor vil vi understrege vigtigheden af, at vores fællesskaber er gennemsigtige fællesskaber med gode rammer, klare spilleregler og grænser, som kendes af både børn og voksne. Både ledere, børn og forældre skal være trygge ved vores arbejde.

Lov om børneattester

Det er lovpligtigt at foreninger skal indhente børneattester for alle, der arbejder med børn under 15 år.

En børneattest fortæller, om man er straffet for seksuelle forhold til børn under 15 år.

Ansøgning kun på soendagsskoler.dk

Lejrchefen eller klubbens kontaktperson har ansvaret for at attesterne bliver indhentet - mens landskontoret gør det praktiske. For at kunne dokumentere, at der er børneattester på lederne, er det derfor vigtigt, at ansøgningen sker via DFS' hjemmeside, og at man derfor ikke selv søger via politiets hjemmeside.

Der kan kun søges digitalt. Der er vejledning og yderligere information på hjemmesiden. Læs mere - og ansøg - på attest.soendagsskoler.dk

Hvor ofte skal der søges

Børneattester skal indhentes hvert år for lejrledere, mens det for klubledere skal gøres, når lederen starter som leder i klubben. Dog skal der også søges, når en leder har holdt pause fra sit virke i mindst 6 måneder.

Læs en uddybning af de opdaterede regler på attest.
soendagsskoler.dk

SEKSUELLE OVERGREB

Forebyg overgreb mod børn og unge

Overgreb mod børn og unge kan ske i alle sammenhænge. I DFS ønsker vi at være opmærksomme på, hvad vi kan gøre for at forebygge, at det sker.

Hvad er seksuelle overgreb?

Det er, hvis et barn/ung har oplevet at blive udnyttet af en person, der har skaffet sig seksuel tilfredsstillelse ved fx at

- se på eller deltage i seksuelle handlinger
- berøre kroppens intime områder
- belure eller omtale intime områder.

Seksuelt misbrug behøver således ikke at være fuldbyrdet samleje eller anden form for direkte seksuel kontakt.

En kriminel handling

Overgreb er en kriminel handling, og uanset hvad motivet er, er følgerne for barnet grusomme og giver barnet ar på sjælen resten af livet.

- Det vil altid være kriminelt at have seksuel omgang med et barn under 15 år.
- Derudover er det ifølge skolelærerparagraffen også kriminelt at have seksuel omgang med børn/unge under 18 år, som de har et betroet ansvar for. Det vil fx sige, at et forhold mellem en ældre leder eller lejrchef med en ungleder under 18 år også er strafbart.

Seksuelle overgreb findes i

- alle miljøer, også kirkelige
- alle sociale lag i samfundet
- dårligt fungerende familier
- nære relationer.

Hvem begår overgreb?

Seksuelle overgreb kan blive begået af voksne såvel som børn og unge. Derudover kan de også blive begået på begge grupper. Generelt kan vi dele over-

grebene ind i følgende tre grupper:

- barn / barn
- voksen / barn
- voksen / voksen.

Som oftest er der mest fokus på overgreb af voksne på børn, men det er vigtigt, at man i klub og på lejr er opmærksom på alle tre grupper.

Overgreb af børn på børn vil som oftest være mere spontane end dem begået af voksne. Herunder beskriver vi mere i detaljer adfærdsmønstre ift. voksne krænker.

Krænkerens adfærd og grooming

Krænkeren vælger sjældent deres ofre tilfældigt. De er som regel dygtige til at spotte individer, som er lette at komme i kontakt med. De vælger ofte børn, som i forvejen er socialt udsatte, fx ensomme børn, børn med lavt selvværd, handicappede børn, børn med sprog- og talevanskeligheder eller børn, som bliver mobbede. Ofrene kan være børn, som i forvejen er udsat for seksuelt misbrug.

Krænkeren indleder ofte langsomt et seksuelt forhold til barnet og sørger ofte for at gøre sig gode venner med både barn og forældre.

Krænkeren benytter sig ofte af sofistikerede metoder for at komme tæt på barnet. Før overgreb kan finde sted, vil krænkeren typisk have bearbejdet sine omgivelser, så han (seksuelle krænker og pædofile er overvejende, men ikke udelukkende, mænd) får mulighed for at være alene med barnet. Opbygningen af tillidsforholdet til barn og omgivelser kan tage uger, måneder eller år.

Når et seksuelt misbrug har fundet sted, truer krænkeren ofte barnet til ikke at fortælle om misbruget. Krænkerens metoder til at bevare »hemmeligheden« varierer fra at forsøge at gøre barnet »medskyldig« ved at hævde, at barnet selv spiller op til det, til at benytte grovere trusler om, at barnets nærmeste vil dø. Vold finder også sted, selv om krænkeren sjældent efterlader sig synlige spor, som kan vække mistanke og afsløre misbruget.

Følger af seksuelle overgreb

Uden hjælp kan følgevirkningerne være livsvarige. Børn får generelt en oplevelse af

- mindreværd, skam, skyld, frygt
- mistillid
- undertrykt vrede, bitterhed og had
- seksuel dysfunktion og dårlig kropsbevidsthed
- problemer i fremtidige parforhold
- manglende forståelse for kroppens funktioner
- manglende personlige grænser
- manglende forståelse for andres grænser
- sociale problemer.

Den misbrugtes adfærd

Seksuelle overgreb vil altid påvirke ofrets basale tro på og tillid til voksne. Et tillidsbrud er vanskeligt for et barn og kan medføre en voldsom angst. Derfor vælger nogle børn at tie om overgrebene.

Tegn på, at barnet bliver misbrugt, kan være både psykiske og fysiske. Barnet kan også fortælle en voksen om misbruget, men vil ofte kun give antydninger om forholdet. Fx kan barnet tale om, at det er blevet bedt om at holde på en hemmelighed.

Børn, der bliver misbrugt, kan have et særligt adfærdsmønster. Men det er langt fra altid, at signalerne er tydelige. I mange tilfælde udsender barnet ingen signaler overhovedet. Signalerne kan være forskellige, alt afhængigt af, om misbruget foregår i eller uden for hjemmet. Vigtigst er det, at man som voksen er opmærksom på barnets trivsel, lytter til barnet og spørger ind til dets problemer.

Hvad skal vi gøre i konkrete situationer?

Alle voksne har underretningspligt til de sociale myndigheder. Du skal derfor reagere, hvis du får kendskab til, at et barn eller ung under 18 år er udsat for »vanrøgt eller nedværdigende behandling«, som et seksuelt overgreb er et eksempel på.

Hvis I oplever, at et barn viser kraftige signaler om at være udsat for overgreb eller begynder at tale om overgrebet, har I pligt til at reagere ved at kontakte socialforvaltningen i barnets bopælskommune. De har derefter pligt til at undersøge sagen. Som underretter vil I ikke blive yderligere involveret.

Samme regler om underretningspligt gælder hvis barnet lever under forhold, der kan bringe dets sundhed eller udvikling i fare. Se mere på side 12.

Er der tale om en klart begrundet mistanke om overgreb har I pligt til at anmelde den mistænkte til politiet. Samtidig skal barnets forældre orienteres om, at der er indgivet politianmeldelse.

En leder som mistænkes for at begå overgreb, skal straks suspenderes fra sine opgaver i DFS. Det er kontaktpersonens/lejrchefens opgave at sørge for, at dette sker. Hvis sagen omhandler en af disse, vil ansvaret påfalde den lokale bestyrelse.

Dernæst skal I straks kontakte DFS via akuttelefonen (se side 4).

Hjælp til offeret

Det er vigtigt, at et offer for overgreb får hjælp så hurtigt som muligt. Vi vil i DFS gerne hjælpe og guide til at få den rigtige hjælp. Ring til akuttelefonen (se side 4).

DFS vil også gerne guide krænkeren videre til professionel hjælp, så det ikke sker igen.

Essentielt at forebygge

Det er vigtigt at forebygge - og klogt at tage sine forholdsregler. Derfor er lejrens spilleregler vigtige - også for lederne. I denne mappe (side 18) finder I DFS' udspil til samværsregler på lejren og i klubben.

Trygt for alle parter

Det er vigtigt, at vores samvær foregår i åbne og trygge rammer. Det skal være trygt for såvel barnet som for dets forældre, at det deltager i DFS' arbejde.

Det skal også være trygt at være leder ved, at der udsendes klare signaler og der er en adfærd, som ikke giver anledning til mistænkeliggørelse eller utryghed.

Tal i i lederflokket om problemstillingerne og håndteringen. En åben snak gør os opmærksomme på vores medansvar for at sikre mod seksuelle overgreb.

SAMVÆRSREGLER

Forebyg overgreb mod børn og unge

Som ledere har vi ansvar for hinanden. Vi hjælper med at undgå situationer, der kan tolkes som overgreb. Herunder og på næste side kan du se, hvilke regler vi anbefaler.

Tag en snak i lederflokken om den enkelte regel

og hvorfor den er vigtig - både for barnet og den voksne.

Del reglerne med lederflokkene inden lejren.
Et kort hæfte til deling kan findes på samvaer.soendagsskoler.dk

DRENG/PIGE

Gang/værelser

Kvindelige ledere har alene adgang til pigegang/pigeværelser og mandlige ledere alene til drengegang/dregeværelser. Det samme gælder for deltagerne. Piger holder sig på pigegang/pigeværelser, drenge på drengegang/dregeværelser.

Sjælesorg

Sjælesorg skal som udgangspunkt gives af leder af samme køn som barnet.

Hjælp til toiletbesøg og bad

Hvis et barn har brug for hjælp i forbindelse med toiletbesøg eller bad, skal hjælperen være af samme køn som barnet.

Hvis det er nødvendigt ...

Hvis lejrchefens (eller en anden leders) tilstedeværelse er nødvendig på den »forkerte« gang, skal han eller hun følges af en leder, der matcher kønnet på gangen.

AT SOVE SAMMEN

Søskende

Børn af forskellige køn skal sove hver for sig. Undtagelsen kan være, hvis de sover med deres familie (og ikke andre samtidig).

Forældre/bedsteforældre

På lejre, hvor børn har deres forældre/bedsteforældre med, kan børn af begge køn sove med deres voksen.

Ledere

Om muligt skal det undgås, at ledere sover hos børnene. Hvis det er strengt nødvendigt, kan det gøres, hvor lederen er af samme køn som børnene. En leder må aldrig sove alene med ét barn.

BESØG

sos.soendagsskoler.dk

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

ALENE MED BØRNE

Bag lukkede døre

Vær aldrig alene med et barn bag en lukket dør. Hold altid døren åben ved samtaler i enerum, eller flyt samtalen udenfor, hvor alle kan se det.

Toiletbesøg

Gå ikke alene ind på toilettet med barnet, men hav altid døren åben. Eller sørg for at have en anden leder med.

Kørsel med børn

Undgå så vidt som muligt at én leder er alene med ét barn i bilen.

DEN FYSISKE KONTAKT

Påkrævet fysisk kontakt

Ved behov for irrettesættelse samt situationer, der kræver fysisk kontakt - fx trøst af oprevet lejrdeleger - skal der altid være to ledere til stede.

Knus og kram

Knus og kram til deltagere henvises til offentlige steder eller under flere leders tilstedeværelse.

Konflikter

I tilfælde af problemer (når deltagere ikke accepterer det, vi siger) skal det så vidt muligt undgås at tage fysisk fat i barnet, da det let kan misforstås.

Undtagelsen kan være, hvis barnet kan være til skade for sig selv eller andre.

Lejrchefen skal informeres om indgrebet.

Afstraffelse

Fysisk afstraffelse er naturligvis uacceptabelt.

“Det ligner da ...”

Enhver omgang med børnene, der kan tolkes i retning af overgreb, er uacceptabel.

OPFØRSEL

Tal ordentligt med og om andre

Banden, sjofelheder eller sladder er ikke tilladt.

Respekt for den enkelte

Vi forventer god opførsel og skælder så lidt ud som muligt - og altid med respekt for den enkelte.

Mobning

Mobning mellem børn - såvel som mellem ledere - er ikke tilladt. Det er selvfølgelig også uacceptabelt for ledere at mobbe børn.

Billeder og sociale medier

Deltagere må ikke tage og/eller dele billeder eller videoer af andre deltagere eller ledere.

GOD LEJR!

Det største til de mindste - Jesus til børnene!

DFS ønsker enhver lejrchef og kontaktperson Guds rige velsignelse over lederskabet og lejren med forbøn om beskærmelse og englevagt.

De bedste hilsner

Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler

*Jeg løfter mine øjne mod bjergene,
hvorfra kommer min hjælp?
Min hjælp kommer fra Herren,
himlens og jordens skaber.
Han lader ikke din fod vakle,
han, som bevarer dig,
falder ikke i søvn.
Han, som bevarer Israel,
falder ikke i søvn, han sover ikke.
Herren bevarer dig,
Herren er din skygge
ved din højre side.
Om dagen stikker solen dig ikke,
månen ikke om natten.
Herren bevare dig mod alt ondt,
han bevare dit liv.
Herren bevare din udgang
og din indgang
fra nu af og til evig tid.*

SI 121

SOS-MAPPE TIL LEJR OG KLUB

BESØG
sos.soendagsskoler.dk